

Çeşitli Yönleriyle

II. DÜNYA SAVAŞI

EDİTÖRLER

Mehmet Burak BÜYÜKTOPÇU - Samet KALECİK

FENOMEN

Çeşitli Yönleriyle II. DÜNYA SAVAŞI

EDİTÖRLER

Mehmet Burak BÜYÜKTOPÇU - Samet KALECİK

FENOMEN

ISBN: 978-625-7351-12-6

FENOMEN YAYINCILIK
www.fenomenyayincilik.com
siparis@fenomenyayincilik.com

FENOMEN YAYINCILIK

Lalapaşa Mah. Çaykara Caddesi Yakut Plaza Kat:3 No:93 Yakutiye / ERZURUM
www.fenomenyayincilik.com siparis@fenomenyayincilik.com
GENEL DAĞITIM: EMEK KİTAP

İLGİLİ MAKAMA

Fenomen Yayıncılık, 1998 yılında kitap ve kırtasiye kategorisinde ticari faaliyetlerine başlayan firmamız, 2004 yılında yayıncılık faaliyetine de başlamış olup bugüne kadar uluslararası seviyede düzenli olarak faaliyetlerine devam eden *Uluslararası Akademik Bir Yayınevidir*. Fenomen Yayıncılığın Yayımlamış olduğu kitaplar **Yükseköğretim Kurulu tarafından tanınmakta** ve **Yükseköğretim Kurumlarının kütüphane kataloglarında** yer almaktadır. Ayrıca dünyanın en büyük çevrimiçi (**online**) kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** (www.worldcat.org) tarafından gösterilen dünyanın en iyi ilk 500 üniversite kütüphane kataloglarında Fenomen Yayıncılığın 100'den fazla yayını taranmakta ve indekslenmektedir.

Fenomen Yayıncılığın, aynı alanda farklı yazarlar tarafından hazırlanmış 230'un üzerinde yayımlanmış olduğu yayını bulunmaktadır. Fenomen yayıncılığın resmi web sayfası, www.fenomenyayincilik.com adresidir.

İletişim:

web: www.fenomenyayincilik.com

e-posta: bilgi@fenomenyayincilik.com

siparis@fenomenyayincilik.com

EK:

1. Yabancı dilde yayınlanan eserler

FENOMEN YAYINCILIK

Lalapaşa Mah. Çaykara Caddesi Yakut Plaza Kat:3 No:93 Yakutiye / ERZURUM
www.fenomenyayincilik.com siparis@fenomenyayincilik.com
GENEL DAĞITIM: EMEK KİTAP

SIRA	ESER ADI	YAYINLANDIĞI DİL
1	«КРЫМСКАЯ ВОЙНА» В ХУДОЖЕСТВЕННОМ ПРОСТРАНСТВЕ ИСТОРИЧЕСКОГО РОМАНА «КРЫМСКАЯ КАМПАНИЯ 1854-1855 ГГ. ТРАГЕДИЯ ЛОРДА РАГЛАНА» «1854 - 1855 YILLARINDA KIRIM KAMPANYASI. LORD RAGLAN'IN TRAJEDİSİ» TARİHSEL ROMANIN SANATSAL ALANINDA «KIRIM SAVAŞI»	RUSÇA
2	50 ALTIN KURALDA BİTMİŞ BİTMEMİŞ FİLLER	RUSÇA
3	55 DERSTE DİNLEME + CD	RUSÇA
4	ANLAMLARIYLA RUSÇADAKİ FİLLERİN ÖN EKLERİ	RUSÇA
5	ARAPÇA KONUŞMA 1	RUSÇA
6	ARAPÇA'YA GİRİŞ	ARAPÇA
7	Arapça-YÖK DİL ve YDS SINAVLARINA HAZIRLIK Test Soru Örnekleri	ARAPÇA
8	ÇAĞDAŞ RUS DİLİ MORFOLOJİ-1	RUSÇA
9	ÇAĞDAŞ RUS DİLİ MORFOLOJİ-2	RUSÇA
10	ÇAĞDAŞ RUS DİLİNDEKİ BİRLEŞİK CÜMLELERİN SENTAKSİ	RUSÇA
11	FARSCA CÜMLE BİLGİSİ	FARSCA
12	FARSCA OKUMA VE DEĞERLENDİRME	FARSCA
13	FARSCA SÖZ DİZİMİ	FARSCA
14	GRAMMAİRE DU FRANÇAİS - FRANSIZCA DİLBİLGİSİ DERS KİTABI	FRANSIZCA
15	İNSAN DUYGU VE HİSSİYATINI İFADE EDEN TÜRKÇE-RUSÇA DEYİMLER SÖZLÜĞÜ	RUSÇA
16	İNTRODUCTİON TO AMERİCAN	İNGİLİZCE
17	KÜLTÜRLER ARASI İLETİŞİM RUSYA-TÜRKİYE KÜLTÜR DİYALOĞU	RUSÇA
18	METİN ÇEVİRİLERİ KİTABI	RUSÇA
19	RUS DİLİ MORFOLOJİ	RUSÇA
20	RUS DİLİ SENTAKS	RUSÇA
21	RUSÇA ALIŞTIRMALAR KİTABI İSMİN DE HALİ	RUSÇA
22	RUSÇA ALIŞTIRMALAR KİTABI İSMİN YALIN HALİ	RUSÇA
23	RUSÇA YAZILI SÖZLÜ ANLATIM	RUSÇA
24	RUSÇA-ÇAĞDAŞ TÜRK LEHÇELERİ VE EDEBİYATLARI BÖLÜMLERİ İÇİN RUSÇA	RUSÇA
25	RUSÇADA--İN HALİNDE KULLANILAN EDATLAR	RUSÇA
26	RUSÇA-TÜRKÇE YUMUŞATMA İŞARETİYLE BİTEN İSİM SÖZLÜĞÜ	RUSÇA
27	RUSYA TARİHİ KİTABI	RUSÇA
28	SES BİLGİSİ GRAFİK YAZIM VE TELAFFUZ DERSLERİ	RUSÇA
29	SİHİRLİ MASALLARI RUSÇA OKUYORUZ + CD	RUSÇA
30	YAŞAMLARI VE SANATLARI İLE RUS YAZARLAR	RUSÇA

**Çeşitli Yönleriyle
II. DÜNYA SAVAŞI**

EDİTÖRLER

Mehmet Burak BÜYÜKTOPÇU

Samet KALECİK

FENOMEN YAYINLARI

Eser Adı /

Çeşitli Yönleriyle İkinci Dünya Savaşı

Yazar /

Emrah ATASOY
İsmail Serdar ALTAÇ
Samet KALECİK
Nusret ERSÖZ
Derya PERK
Betül YALÇINKAYA AKÇİT
Mehmet Burak BÜYÜKTOPÇU
Yusuf GÖKKAPLAN
Oğuz DOĞAN
Ramazan ERGÖZ
Ahmet İŞLER

Kapak Tasarımı /

Yasin TOPALOĞLU

Dizgi /

Salih ÖZYURT

1. Baskı /

Mayıs – 2021

ISBN /

978-625-7351-12-6

Baskı ve Cilt /

SAGE Yayıncılık Rek.Mat.San.Tic.Ltd.Şti.
Sertifika No:47603
Kazım Karabekir Caddesi Uğurlu İş Merkezi – Ankara

Kültür Bakanlığı Yayıncı Sertifika /

49983

İletişim /

Fenomen Yayıncılık

Fenomen Yayıncılık
Lalapaşa Mah. Çaykara Cad. Yakut Plaza
Kat: 3 No: 93 Yakutiye / Erzurum

www.fenomenyayincilik.com

bilgi@fenomenyayincilik.com – siparis@fenomenyayincilik.com

Bu yayının hiçbir bölümü yayıncının ve yazarının izni alınmadan kopya edilemez.
Dipnot vermeden alıntı yapılamaz. Elektronik, mekanik, fotokopi vb. yollarla kopya
edilemez ve yayımlanamaz.

Editör Notu: Yazıların ilmî sorumluluğu bölüm yazarlarına aittir.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	III
BRİTANYA SAVAŞ ŞİİRİNDE SAVAŞ KARŞITI SÖYLEM ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME.....	1
Emrah ATASOY	
J. G. BALLARD'IN KURGUSUNDA SAVAŞ VE BARIŞ DÖNEMİ ARASINDA ETKİLEŞİMLER.....	11
İsmail Serdar ALTAÇ	
HENRY GREEN'İN KISA HİKÂYELERİNDE II. DÜNYA SAVAŞI'NIN YANSIMALARI	27
Samet KALECİK	
İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI İNGİLİZ ŞİİRİ ve KEITH DOUGLAS.....	57
Nusret ERSÖZ	
İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NDA ALMAN KADINI	81
Derya PERK	
GÖÇ EDEN ÇOCUKLAR: <i>KINDERTRANSPORT</i>	97
Betül YALÇINKAYA AKÇİT	
<i>AUSCHWITZ</i> 'İN GÖLGESİNDE BİR İMHA KAMPI: <i>TREBLINKA</i>	113
Mehmet Burak BÜYÜKTOPÇU	
SAVAŞ, DİL VE TOPLUM: 2. DÜNYA SAVAŞI	127
Yusuf GÖKKAPLAN	
II. DÜNYA SAVAŞI'NIN TÜRK DÜNYASI ÂŞIK ŞİİRİNE ETKİSİ.....	145
Oğuz DOĞAN	
İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NIN HARAP ETTİĞİ BİR ANNE: AZERBAYCANLI KADIN ÂŞIK BAŞHANIM ŞEFİGİZİ.....	159
Ramazan ERGÖZ	
İRAN ORTAÖĞRETİM TARİH DERS KİTABINDA İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI ÜZERİNE BİR İNCELEME.....	173
Ahmet İŞLER	

J. G. BALLARD'IN KURGUSUNDA SAVAŞ VE BARIŞ DÖNEMİ ARASINDA ETKİLEŞİMLER

İsmail Serdar ALTAÇ¹

Giriş

İkinci Dünya Savaşı sonrasında özellikle batı toplumlarında teknoloji kaynaklı olarak ortaya çıkan değişimleri kurgusunun merkezine alan İngiliz yazar James Graham Ballard (1930- 2009) günümüzde bilimkurgunun ve spekülatif kurgunun önde gelen isimlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Yazar, eserlerini ağırlıklı olarak psikopatoloji, yıkım ve hayatta kalma gibi temalar çerçevesinde kaleme almıştır. Ballard, spekülatif kurgusunu zamansal ve mekânsal olarak uzak bir noktada konumlandırmaz. Atasoy'un (2020: 673) belirttiği üzere, “[s]pekülatif edebiyat geleneğinin toplumsal gerçeklikle ve yarının muhtemel senaryoları ile güçlü bağlantıları vardır”. Bu anlamda spekülatif kurgu yazarının tamamen hayal gücüne dayanarak eserlerini kaleme aldığını söylemek güçtür. Spekülatif kurgunun, toplumsal gerçekliklerin yazarın hayal gücünün süzgecinden geçerek ortaya koyulmuş alternatif bir gerçeklik olduğunu söylemek daha doğru olacaktır. Ancak içinde bulunduğu toplumsal gerçekliği değerlendiren Ballard için söz konusu muhtemel senaryolar zamansal olarak çoğu kez ‘yarın’dan çok daha yakın bir noktada geçer. Bu anlamda Ballard’ın kurgusu için ‘alternatif şimdi’ veya ‘beş dakika sonrasının bilimkurgusu’ demek yanlış olmayacaktır. Delville’e göre (1998: 3) Ballard’ın bir bilimkurgu yazarı olarak başarısı Batı toplumlarının içinde buldukları çatışmaları ve çelişkileri kapsamlı bir şekilde anlayabilmesinden geçmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Ballard’ın İkinci Dünya Savaşı sırasındaki tecrübelerine hem otobiyografik hem de yarı-otobiyografik eserlerine dayanarak ışık tutmak ve bu dönemdeki tecrübelerinin ve izlenimlerinin savaş sonrasındaki yazınına muhtemel etkilerini tartışmaktır. Ancak ilerleyen kısımlarda da vurgulanacağı üzere İkinci Dünya Savaşı ve Ballard’ın eserleri arasında tek yönlü bir etkileşim söz konusu değildir. İkinci Dünya Savaşı’nın Ballard’ın eserlerini etkilediği kadar, İkinci Dünya Savaşı sonrası deneyimlerin İkinci Dünya Savaşı temsillerini etkilediği bir şemadan bahsetmek mümkündür. Bu nedenle İkinci Dünya Savaşı’nın Ballard’ın

¹ Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İngiliz Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, ORCID ID: 0000-0002-6778-8571, serdaraltac@nevsehir.edu.tr.

kurgusunda merkezi bir konumda olduğu ve hatta “İkinci Dünya Savaşı’nın Ballard’ın ürünlerinin gerçek entelektüel ve ruhani kaynağı olduğu” (Oramus, 2015: 82) söylenebilir.²

Savaşın Yön Verdiği Eserler, Savaş Hatıralarını Şekillendiren Gözlemler

İkinci Dünya Savaşı’nın J. G. Ballard’ın eserleri üzerindeki etkisini anlayabilmek için yazarın sadece İkinci Dünya Savaşı sırasındaki deneyimlerini değil, aynı zamanda İkinci Dünya Savaşı öncesindeki yaşantısını da göz önünde bulundurmak gerekir. Ballard’ın yazarlık kariyerine yön veren sadece İkinci Dünya Savaşı’nı yaşamış Ballard değil, İkinci Dünya Savaşı’nı yaşamış Şangaylı Ballard’dır. Ballard’ın İkinci Dünya Savaşı yılları dâhil olmak üzere yaşam öyküsünü anlatan otobiyografik eseri *Miracles of Life: Shanghai to Shepherton* (2008a)³, hem Şangay hem de esir kampı yılları hakkında detaylar vermesi bakımından önemli bir kaynaktır. Ancak Ballard’ın geçmişini kaleme alma çabaları çok daha öncesine dayanır. Yukarıda da belirtildiği üzere spekülatif kurmaca ve bilimkurgu türlerinde eserler veren Ballard, 1980’lere gelindiğinde alışlagelmiş tarzının dışına çıkarak otobiyografik unsurlar içeren eserler yazmaya başlar. Walder’a göre (2011: 141) Ballard, “içindeki çocukluğuna ait gürültüyü duymazdan gelemediğinde ve ona karşı gelemediğinde *Empire of the Sun*’u yazmıştır”. 1980’lere kadar hem bilimkurgunun hem de ana akım edebiyatın marjinal bir figürü olarak algılanan Ballard’ın eserlerinin eleştirmenlerin ve okurun dikkatini çekmesi de, Roger Luckhurst’a göre (1994: 689) eserlerindeki otobiyografik dönüşüm sayesinde gerçekleşmiştir. Ballard’ın yarı-otobiyografik olarak sınıflandırılacak *Empire of the Sun* (1984) ve *The Kindness of Women* (1991) adlı romanları da yazarın İkinci Dünya Savaşı yıllarına ışık tutar. Bu iki romandan birincisi sadece çocukluk ve İkinci Dünya Savaşı yıllarını kapsarken, ikincisi yazarın çocukluk, İkinci Dünya Savaşı ve sonrasındaki yıllarına odaklanır. Ancak bu romanların kurgusal bir yönü de olduğunu unutmamak gerekir. Ballard, bu romanlarında kendini yansıtan Jimmy, James veya Jim olarak adlandırdığı kurgusal karakterler yoluyla geçmişini hatırlar, yeniden canlandırır, kimi zaman da geçmişindeki bazı noktaları çarpıtarak sunar. Ballard’ın geçmiş ile olan bağlantısı iki yönlü çalışır. Çocukluk

² Bu çalışmada kullanılan İngilizce kaynaklardan yapılan çeviriler çalışmanın yazarı tarafından yapılmıştır.

³ Bu eser Türkçeye çevrilmemiş olmakla beraber başlığı “Yaşamın Mucizeleri: Şangay’dan Shepperton’a” olarak çevrilebilir.

deneyimleri yazarlığını etkilerken, yazarlığı süresince şahit olduğu teknolojik, toplumsal ve bireysel değişimler hatıralarının temsilini şekillendirir.

Şangay'da İngiliz bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen Ballard, çocukluk yıllarında İkinci Dünya Savaşı'na kadar bu karmaşık ve tehlikeler ile dolu kentte her türlü tehlikeden arındırılmış bir yaşam sürmüştür. 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren ani ve hızlı bir gelişim sürecine giren Şangay, 20. yüzyılda dünyanın önde gelen ticaret ve eğlence merkezlerinden biri haline gelmiştir. Büyük Britanya dâhil olmak üzere birçok Batılı gücün ticari imtiyazlara sahip olduğu bu kent, Hong Kong gibi bir sömürge değildi. Ballard'ın ailesinin de içinde bulunduğu İngilizlerin ve Amerikalıların yaşadığı Uluslararası Yerleşim kentin önemli bir bölümünü oluşturmakla birlikte bu toplulukların kent üzerinde herhangi bir siyasi tasarrufu bulunmamaktaydı. Farklı milletlerin imtiyazlı bölgelerine bölünmüş olan kent bir bütün olarak Çin toprağı kabul ediliyordu. Uluslararası Yerleşim'in yasal statüsü şu şekilde özetlenebilir:

Güvenlik, temizlik, yol yapımı ve yerel yönetimin diğer problemleri, çoğunlukla yabancıların yaşadıkları bölgelerde bu sorunlarla başa çıkabilecek en donanımlı organ o olduğundan dolayı Belediye Meclisi'ne devredilmiştir. Ancak Belediye Meclisi kesinlikle siyasi bir organ değildir. [...] [B]ölge, üzerinde Çin'in egemenlik haklarını koruduğu Çin toprağıdır.
(Frazer, 1939: 45)

Bölge her ne kadar yasal anlamda bir sömürge olmasa da Avrupalıların yerleştiği ve ticari faaliyetler yürüttüğü, ana ülkelerinden uzak bir konumda olması nedeniyle kentin fiilen sömürgeye benzer bir yapıda olduğundan bahsedilebilir. Kentin tüm çekiciliğine rağmen, kentteki yüksek suç oranları İngiliz bir ailenin çocuğu için tehlike arz ettiğinden birçok sömürge kentinde olduğu gibi Ballard ve ailesi yerel nüfustan kopuk bir yaşam sürmüştür. Dennis Walder (2011: 140), Ballard'ın büyüdüğü ortamı “iç savaşın hiçbir zaman uzaklarda olmadığı, şatafatlı, şiddetli ve kozmopolit bir çevre” olarak nitelendirip ailesinin ise “gelecek veya geçmiş hakkında hiçbir tasası olmayan sömürgeci yaşamın absürd adetleriyle” yaşadıklarını belirtir. Kentteki tüm yoksulluğa ve yüksek suç oranlarına rağmen, Ballard'ın ailesi gerekli güvenlik önlemleri alındığı müddetçe çevresine karşı net bir kayıtsızlık ile yaşamıştır. Söz konusu suç ve şiddet vakaları çocuk kaçırma ve hırsızlık gibi olayları kapsadığı kadar İkinci Dünya Savaşı öncesinde Çin'deki siyasi çatışmaları da kapsamaktadır. Çin Komünist Partisi ve Kuomintang (Çin Milliyetçi Partisi) arasında yaşanan silahlı çatışmalar sadece kırsal alanla kısıtlı kalmamış; aynı zamanda Şangay kenti de bu çatışmalara sahne

olmuştur. Bir bakıma, Şangay, İkinci Dünya Savaşı başlamadan önce de savaşın yürütüldüğü bir kent haline gelmiştir. İkinci Dünya Savaşı öncesinde kentteki atmosfer *Miracles of Life: Shanghai to Shepperton*'da okura şu şekilde aktarılır:

Sınırsız girişimci kapitalizm, yaralarını berelerini gösteren dilencilerle dolu caddelerde şatafatlı bir şekilde cirit atıyordu. Ekonomik ve siyasi olarak Şangay önemliydi ve yıllarca Çin Komünist Partisi'nin ana üssüydü. Komünistler ve Çan Kay Şek'in Kuomintang güçleri arasında 1920'ler boyunca devam eden şiddetli sokak savaşları vardı. Bunu 1930'larda sıklıkla gerçekleşen ve sonsuz gece hayatının müziğinin, hava akrobatlarının ve amansız para kazanma hırsının arka planda bıraktığını düşündüğüm bombalı terörist saldırılar izledi. Bu arada, Şangay Belediye Meclisi'ne ait kamyonlar, dünyanın en acımasız olan Şangay kaldırımında açlıktan ölen yüzlerce sefil Çinlinin bedenini toplamakla meşguldü. (Ballard, 2008a: 5)

Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Şangay kenti zıtlıkların bir arada bulunduğu bir mekân haline gelmişti. Batılı yerleşimcilerin lüks hayatları ile açlıktan ve hastalıktan ölen Çinlilerin bir arada olması, Batılı yerleşimcilerin içinde buldukları güvenli ortam ile Çinlilerin siyasi çatışmalarda öldüğü güvensiz ortamın birlikteliği Şangay kentinin belli başlı tezatlarını oluşturuyordu. Bu bakımdan, Şangay'ın, Büyük Britanya'nın ürettiği sömürgeci mekânların özelliğini taşıdığını söylemek mümkündür. Sömüren ve sömürülen arasındaki siyasi güç dengesizliği, kentlerin mekânsal özelliklerini belirleyen bir unsur olarak görülebilir. Henri Lefebvre'nin de (1991: 281) belirttiği üzere “her yeni devlet formu, her yeni siyasi güç formu mekânı bölmenin kendine özgü yollarını uygular”. Sömürgeci mekânda ise bu bölünmeler son derece sert bir şekilde yaşanır. Edward Said'e göre (1994: 226) “sömürgeci mekân emperyal gözlere artık yabancı gelmeyecek ölçüde değiştirilmek zorundadır”. Bir yanda sömürgeci pozisyonunda bulunanların Batı mimarisi ile tasarlanmış ve yerel halkın gündelik yaşamından soyutlanmış mekânları varken, diğer yanda *Empire of the Sun*'da Vera'nın ailesi örneğinde görülebileceği üzere tek bir odada var olmaya çalışan mülteci aileler vardır. Bu mültecilerin bir kısmı Japonlardan kaçan Çinliler, bir kısmı Bolşevik Devrim'inden kaçmış olan Beyaz Ruslar, bir kısmı da Hitler'den kaçmış Yahudilerdir. Ballard'ın eserlerine göre, Şangay'da Avrupalıların gündelik mekânları kentteki ‘adalardan’ oluşmaktadır. Bu mekânlar için ada benzetmesi yapmak mümkündür. Nitekim fakir Çinliler ve diğer mültecilerin

kullandığı kentin geri kalanı Avrupalılar için görmezden gelinen, gündelik yaşamda başka bir adaya ulaşmak için içinden geçilip gidilen bir yerden başka bir şey değildir. *Empire of the Sun* romanında da açıkça görüleceği üzere İngilizler kentin içinde sürekli olarak otomobil ile hareket edebilmektedirler. Yerel kültürün Batılılar için neredeyse hiçbir anlam ifade etmediği Şangay'da Ballard ironik bir şekilde hiç Çince öğrenmemiş veya hiçbir Çin yemeği tatmamıştır; hatta bundan daha da ironik bir şekilde, Ballard ilk Çin yemeğini savaş sonrasında İngiltere'de tatma fırsatı bulmuştur (Ballard, 2008a: 33).

Batılı, özellikle de Britanyalı yerleşimcilerin, Şangay'ın geri kalanından kopuk, zengin gettolar halinde yaşamasının beraberinde getirdiği karşıtlıklar kendisini 1937 Çin-Japon Savaşı'nda da göstermiştir. Bu savaşta yaşanan çatışmalar kentten uzak kırsal bir alanda, kentlilerin savaş hakkında sadece haber alabilecekleri bir noktada değil, kentin içinde ve çevresinde gerçekleşmiştir. Ballard, bu ortamı şu şekilde aktarır:

Evimizden sadece bir mil ötedeki kırsalda korkunç çatışmalar yaşanıyordu. Öyle bir an geldi ki Çin ve Japon topçularının birbirlerine attıkları top mermileri çatımızın üstünden geçmeye başladı ve ebeveynlerim evi kapatıp hizmetçileri de alarak Fransız İmtiyazlı Bölgesi'nde nispeten daha güvenli bir ev kiraladılar. (Ballard, 2008a: 26)

Görüldüğü üzere Ballard'ın ailesinin söz konusu savaş ortamında tercihi kenti terk etmek değil; sadece kentin 'nispeten' daha güvenli bir noktasına taşınmaktır. Barış zamanında hâlihazırda tehlikeli olan bir kentte tehlikeden arındırılmış bir yaşam sürdürdüklerinden dolayı savaş zamanında da benzer bir yaklaşım geliştirerek kendilerini bir çeşit koruma altında hissetmişlerdir. Bu tehlikeler, Ballard ve ailesinin yaşamı için gündelik hayatın bir parçası haline gelmiş olsa da yukarıda bahsedilen güvenlik hissi söz konusu tehlikeleri bir gösteriden ibaret kılmıştır. Yazarın yarı-otobiyografik eseri, *Empire of the Sun*'da İkinci Çin-Japon Savaşı'nda ailenin merkezi bir otele taşındıkları ve odalarının bulunduğu yükseklikten çatışmaları bir film izlemiş gibi izledikleri ifade edilir (Ballard, 2006: 24). Yazarın diğer yarı-otobiyografik eseri *The Kindness of Women*'da ise bu savaş "Eski Şehir'deki kamuya açık idamlar gibi zalim bir eğlence şekli" olarak nitelendirilir (Ballard, 2008b: 28). Kentin nahoş gerçeklikleri ile Batılı toplum arasında gerçekten de camdan bir bariyer vardır. Batılılar, özellikle Çinlilerin yaşadıkları trajedileri ya görüp seyirci kalmışlar ya da sadece görmezden gelmişlerdir. *Empire of the Sun*'da konvoy halinde Noel partisine giden Avrupalılar'ın Japon kontrol noktasında

şahit oldukları bir olay karşısındaki kayıtsızlıkları bu duruma çarpıcı bir örnek olarak verilebilir:

İki asker, el arabasını devirdikleri [Çinli] köylü kadının çevresinde boş bir alan açmışlardı. Elinde süngü ile çavuş bir pirinç çuvalını parçalayarak pirinçleri kadının ayağına döktü. İçindeki karnaval kostümlü yolcularıyla cilalı Packardlar ve Chryslerlerin etrafını çevrelediği kadın, titreyip monoton bir şekilde ağlıyordu. (Ballard, 2006: 23)

Sınıfsal ayrışmalardan kaynaklanan bu kayıtsızlık, aslında Batılıların sadece Çinlilere veya diğer mültecilere karşı olan yaklaşımını değil dünyanın geri kalanına olan yaklaşımlarını da özetler nitelikteydi. Pasifik bölgesinde kendilerine karşı artan Japon tehdidine rağmen, *Empire of the Sun*'da Şangay'daki İngiliz topluluğu sanki dünyanın geri kalanında bir dünya savaşı yaşanmıyormuş gibi davranır. Şangay'ın tehlikelerine karşı sahip oldukları dokunulmazlığın aynısına uluslararası alanda da sahip olduklarına dair bir inançları olduğu söylenebilir. Bu durumda elbette İngilizlerin emperyal geçmişlerinin önemli bir rolü vardır. Kendi dönemindeki birçok İngiliz çocuğu gibi, James Graham Ballard da emperyalist ve sömürgeci anlatılar ile dolu bir ortamda büyümüştür. Sömürgeci bir mekânda çocukluğunu geçirmesine ek olarak bu dönemde *Robinson Crusoe* ve *Treasure Island* gibi sömürgeci anlatıların ön planda olduğu eserleri okuması da imparatorluğun gücüne olan inancını pekiştirmiş olmalıdır. (*Empire of the Sun*'daki Jim karakteri Japon saldırısından çok daha önce İngilizlerin gücü hakkında şüphe duymaktadır. Ancak daha önce de vurgulandığı üzere bu eserdeki ve Jim karakterindeki bakış açısı tam olarak Ballard'ın çocukluğuna ait değildir. Jim'in bakış açısı, Britanya İmparatorluğu'nun zayıfladığına şahit olan yetişkin Ballard'ın bakış açısını da içermektedir.) Şangay'a yerleşmiş olan İngilizler aslında kendilerini Şangaylı (Shanghaianders) kimliği ile tanıtmayı daha çok tercih ediyorlardı; ancak David Ian Paddy'nin de (2015: 21) belirttiği üzere “kendilerini aynı zamanda Britanyalı olarak tanımlıyor ve imparatorluğu güçlü bir şekilde destekliyorlardı”. *Empire of the Sun*'da Bay Maxted karakteri, bir İngiliz'in dünyadaki konumu hakkında nasıl hissettiğini ve ne düşündüğünü oldukça net bir şekilde özetler. Bay Maxted, bir dünya savaşının yaşandığı ve Japonların Şangay'ın yarısını işgal etmiş olduğu bir ortamda eğlence merkezleri ve sinema salonları kurup işleten, başka bir ifadeyle kurmaca yaratan ve bu kurmacanın devam ettirilmesinde aktif bir rol üstlenen karakterdir. Anlatıcı, bu karakteri “büyükçe bir viski soda bardağının ardından gerçeklikle yüzleşen” (Ballard, 2006: 26) biri olarak nitelendirir.

Buradaki 'viski soda' metaforu Şangay'daki İngiliz topluluğunun çevresini ve dünyada meydana gelen değişimleri değerlendirirken çarpıtılmış bir görüntüden yola çıkarak sonuçlara ulaştığını ima eder. Daha sonradan Jim ile aynı esir kampında kalacak olan Bay Maxted için anlatıcı "Studebaker ve kasinodaki kızlar [kendisini] kamp dünyasına uygun bir şekilde hazırlamamıştı" (Ballard, 2006: 26) diyerek imparatorluğun Şangay'da düştüğü aciz durumu vurgular. Bay Maxted gerçekten de Britanya İmparatorluğu'nu simgeleyen bir karakter olduğu için yazar, Bay Maxted'i romanın sonuna doğru öldürmeyi uygun bulur.

Dokunulmazlık hissinin ve imparatorluğa olan inancın bu denli yüksek olduğu bir ortamda, Japon ordusunun Pearl Harbor ile eşzamanlı olarak Uluslararası Yerleşim dâhil olmak üzere tüm Şangay'ı işgal etmesi kentteki tüm İngilizler için travmatik bir deneyim olmuştur. *The Kindness of Women* romanında Japonların, Batı devletlerine açtığı savaşın önemi şu cümlelerle açıklanır: "Pearl Harbor'a yapılan Japon saldırısı, doğunun sömürülen uluslarının emperyal Batıya karşı ilk başkaldırısıydı" (Ballard, 2008b: 53). 1804 Haiti Ayaklanması veya 1857 Hindistan Ayaklanması gibi vakalar göz önüne alındığında bu cümle biraz iddialı, hatta yanlış, olarak kabul edilebilir. Ancak Doğulu bir gücün Batı dünyasını topyekûn tehdit etmesi ve bu tehdidin doğrudan Pearl Harbor gibi bir Batı toprağında gerçekleşmesi tüm dünya için beklenmedik bir gelişmeydi. Japonya, herhangi bir Batılı devletin sömürgesi değildi, ancak Batılı devletlerin üstünlüğünü kabul etmiş bir ülkeydi. 200 yıldan uzun süren dışarı kapalılık (*Sakoku*) döneminden sonra 19. yüzyılın ortalarında Japonya, Batı dünyasına kapılarını açmıştır. Ancak bu açılım Japonların kendi özgür iradeleriyle değil, kapılarına dayanan Matthew Perry komutasındaki Amerikan donanmasının tehdidi ile gerçekleşmiştir. Bu nedenle Japonların Amerika Birleşik Devletleri ve müttefiklerine açtığı savaş simgesel de olsa sömürülen Doğunun bir tepkisi olarak değerlendirilmektedir. Britanyalılar ise "Şangay'daki zamanları tükenirken içmek ve parti yapmak"la meşguldüler (Walder, 2011: 148).

Bu ironi hem *Empire of the Sun* romanının tekrar tekrar ön plana çıkardığı hem de Ballard'ın kendi ülkesine bakışını ve sonuç olarak da Ballard'ın kurmacasını şekillendiren bir nokta olarak görülmelidir. Ballard'ın ülkesi ile ilgili görüşlerini şekillendiren iki önemli olay vardır. Bunlardan birincisi, Japonların Şangay'a saldırısıdır. *Empire of the Sun*'da Jim'in kendini bir film setinde sanmasına neden olacak kadar kısa bir süre içinde İngilizlerin yenilip kentin Japonlar tarafından işgal edilmesidir. İkincisi ise Ballard'ın İkinci Dünya Savaşı sonrasında İngiltere'ye gitmesi ve Şangay yıllarında

kendisine bir ‘cennet bahçesi’ gibi anlatılan ülkesini harap olmuş bir şekilde görmesidir. Japon saldırısı, Jim karakterinin yaşamında köklü bir değişime neden olmuştur. Ailesi ile birlikteyken Japon saldırısı sonucu oluşan karmaşada ailesinden ayrı düşen Jim, hayatta kalma mücadelesi vermeye başlar. Saldırı öncesinde “anne yok, baba yok, viski soda yok” (Ballard, 2006: 13) sözleriyle caddelerde dilenen Çinli çocukları bir zamanlar otomobilin içinden izleyen Jim, saldırı ile birlikte bu çocuklar ile aynı konuma düşmüştür. Kendisini koruyan topluluk ile birlikte kendisini koruyan yasalar da bir anda yok olmuştur. Aslında Jim’in dünyaya bakışı ve onu heyecanlandıran senaryolar düzen arayışı ve düzenin bozulma ihtimalleri arasında gidip gelmektedir. İngiliz topluluğunun bir anda yok olması her ne kadar onu zor bir duruma düşürmüş gibi görünse de bu durumun kendi topluluğunu sürekli olarak eleştirel bir gözle inceleyen ve düzenin bozulabilme ihtimallerini heyecan ile karşılayan bir çocuk için en kötü senaryo olduğu söylenemez. Kendi topluluğu ile arasındaki mesafe kimi zaman Jim’in Japon ordusuna sempati ile yaklaşmasına neden olur. Bunun nedeni düşmana duyulan bir sempati değil, Japon ordusunun düzeni bozabilme ihtimali olarak görülebilir. Nitekim Japon saldırısı öncesinde anlatıcının da belirttiği üzere “Jim’i rahatsız eden Japonların öfkesi değil, sabırdı” (Ballard, 2006: 15). Ballard’ın savaş sonrası dönemde geçen eserleri için de aynı durum geçerlidir. Ballard bu eserlerinde bireyi veya bir grubu aniden ortaya çıkan bir krize tabi tutar ve okura görünürde tutarlı ve sorunsuz olan bireyin veya grubun evrilebileceği uç noktaları sunar. Bu uç noktalarda da karakterler genellikle psikopatolojik ve irrasyonel eğilimler gösterirler. Örneğin, *Concrete Island* (1973) romanı bir mimarın otoyolda arabasıyla seyrederken aniden bir kaza geçirmesini (bu kazanın mimar tarafından kasıtlı olarak yapıldığı iması ile); mimarın içine düştüğü trafik adasından kurtulamamasını ancak daha da önemlisi romanın sonlarına doğru trafik adasından kurtulmak istememesini anlatır. Ballard’ın bu yaklaşımda ilgisini cezbeden kaosun kendisi değil; mevcut düzenin bir anda sarsılabilme ihtimalidir. Bu bağlamda yazar düzen ile ilişkilendirilebilecek figürleri dışlama eğilimi gösterir.

Bu noktada Ballard’ın gerçek yaşam öyküsü ve *Empire of the Sun*’da anlatılan kurgusal hali arasındaki önemli bir farka dikkat çekmek gerekir. *Empire of the Sun*’da Jim, Japon saldırısı başladığı anda ailesinden ayrı düşmüş, Lunghua Toplama Kampı’na ailesi olmadan gönderilmiş ve ancak savaş bitiminde ailesi ile yeniden buluşmuştur. Oysaki Ballard’ın otobiyografik eseri *Miracles of Life*’da açıkça ifade edildiği üzere saldırı ve işgal sonrasında Ballard, Şangay’da bir süre daha ailesi ile birlikte yaşamış ve

yine ailesi ile birlikte Lunghua Toplama Kampı'na gönderilmiştir. Gerçek yaşam ve kurgu arasındaki bu farklılığın temel sebebi Ballard'ın ve kurgusal bir karakter olan Jim'in ailelerine ve ebeveyn kültürlerine karşı koydukları mesafedir. Ballard'ın yaşam öyküsü üzerinden düşünülecek olursa imparatorluk anlatılarıyla büyümüş bir çocuk için bu imparatorluğun Şangay'da kısa süre içinde teslim olup bir anda ortadan kaybolması tüm medeniyetin bir bakıma pamuk ipliğine bağlı olarak var olduğu anlamına gelmekteydi. Gücü giderek azalmakta olan Britanya İmparatorluğu'nu simgeleyen ebeveyn figürleri de tam olarak bu nedenle *Empire of the Sun*'da dışlanmış ve Jim, Lunghua Toplama Kampı yıllarında ebeveynlerinden uzak bir figür olarak tasvir edilmiştir. Ballard'ın medeniyeti ve bireyi koruyan yasaları bu denli zayıf olarak algılaması, İkinci Dünya Savaşı sonrasında başladığı yazarlık kariyerini de derinden etkilemiştir. Bu entropi⁴ düşüncesi, Ballard'ın eserlerini şekillendiren ve sürekli olarak tekrar edilen bir tema olarak okurun karşısına çıkar. Ballard'ın ilk romanı olan *The Drowned World* (1962) bu fikir üzerine inşa edilmiştir. Küresel ısınma neticesinde kutuplardaki buzulların erimesini konu alan roman, medeniyet ve medeniyeti tehdit eden doğa arasındaki karşıtlığa dikkat çeker ve kimi zaman da bu iki unsurun sürreal birlikteliğini tasvir eder. Romanda tasvir edilen Londra, sadece gökdelenlerin belirli kısımlarının su üstünde kaldığı, geri kalanının ise tamamen sular altında kaldığı bir kenttir. Jim Clarke'ın da (2013) dikkat çektiği üzere bu roman küresel ısınma meselesi daha gündemde değilken ve hatta 'küresel ısınma' kavramı henüz hiç kullanılmamışken kaleme alınmıştır. Öte yandan, Ballard'ın *The Drought* romanını toplumsal ekolojik yönleriyle ele alan Cenk Tan'a göre (2020: 17-18) Ballard doğanın insanlara olan üstünlüğüne dikkat çeker ve insan merkezli eğilimlerin bu denge içinde ancak kendisine zarar verebileceğini vurgular. Ballard'ın saplantı derecesinde tekrarladığı entropi ve medeniyetin çöküşü senaryolarının kaynağında insan merkezli bakış açısının olduğu kadar İkinci Dünya Savaşı'nın da önemli bir rolü bulunmaktadır. *The Drowned World*'de değişime uğrayan ekosistem neticesinde sürüngenlerin dünyaya yeniden hâkim olmaya başladığı görülmektedir:

Sürüngenler olmadan, lagün ve aşırı sıcaklıkta yarısı su altında kalmış iş merkezlerinin arasındaki dereler rüya gibi bir güzelliğe sahip olabilirdi, fakat iguanalar ve kertenkeleler bu rüyaya engel oluyorlardı. Bir zamanlar yönetim kurulu odaları

⁴ Entropi, bir fizik terimi olmakla birlikte teoloji ve edebiyat gibi alanlarda da düzensizlik ve kaosu ifade etmek için de kullanılabilen bir kavramdır.

olan yerlerdeki pozisyonlarından da anlaşılacağı üzere, sürüngenler kenti ele geçirmişti. Yeniden baskın yaşam formu haline gelmişlerdi. (Ballard, 2014a: 18)

Bu ani ekolojik değişimin tasvir edildiği nokta insanların yoğun olarak yaşadığı bir coğrafyadır ve karakterlerin “kimliğine, yer duygularına, fiziksel ve zihinsel sağlıklarına meydan okur” (Şensoy, 2020: 221). Bu durum aslında *Empire of the Sun*’da vurgulanan sömürgecilik ve sömürgeciliğin tersine dönüşü gibi temalarla benzer bir çerçeveye oturtulabilir. İnsanın doğa üzerinde egemenlik kurduğu ve bunu meşrulaştırdığı insan merkezli bakış açısı, sömürgecilik fikri arasında bir bağlantı bulunmaktadır. Tarihsel olarak sömürgecilikte dünyanın belirli noktaları ve buradaki belirli topluluklar sömürünün odağında bulunurken, insan merkezli düşüncede içindeki canlı veya cansız tüm varlıklarla dünya sömürü faaliyetinin bir nesnesi haline gelmektedir. Sömürge ideolojisi insan merkeziliğin ve Avrupa merkeziliğin bir araya gelmesiyle ortaya çıkmıştır (Tiffin& Huggan, 2010: 5). *The Drowned World*’de canlılar arasındaki güç dengelerinde meydana gelen değişim ile Ballard’ın İkinci Dünya Savaşı dönemi tecrübeleri arasında da bu bağlamda bir paralellik söz konusudur. Japonların Şangay’daki yaşamlarını nasıl değiştirdiği ile ilgili Ballard şunları aktarır:

Eski Şangay bu noktadan sonra yok olmuştu. Artık partiler veya film premierleri, alışveriş gezintileri ve yüzme havuzları yoktu. Country Klübü, Japon subayların kulübü haline gelmişti- annem de bir keresinde aşırı derecede kızgın bir ses tonuyla [Japonların] kapalı tenis kortlarını atları için ahır olarak kullandıklarını anlatmıştı. [...] Tüm otomobillere el koyulmuştu ve babam ofisi ile ev arasındaki beş millik mesafeyi gidebilmek için bir bisiklet almıştı. (Ballard, 2008a: 55)

Bir romanda insan habitatu diğer romanda ise İngilizlerin sömürge ‘habitatu’ arasında görülen bu benzerlik Ballard’ın Britanya İmparatorluğu’nun gücü hakkındaki şüphelerini ifade eder. Bu güç Şangay’daki Britanyalıları sürekli olarak ayrıcalıklı bir pozisyonda tutarken, yok olmasıyla birlikte Britanyalıları tehlikelere ve tehditlere açık bir pozisyona düşmüştür. Kurgusal Jim karakterinin deneyimlerinde bu durum açıkça vurgulanır. Örneğin, Çinliler, İkinci Dünya Savaşı öncesinde cansız bir varlıktan farksız olarak algılanan ve hatta Jim’in evinde de görüldüğü üzere isim yerine kendilerine verilen numaralar ile çağrılan insanlarken, değişen güç dengeleri sonucunda Jim’e tokat atabilecek konuma kadar yükselmişlerdir (Ballard, 2006: 16, 21, 69).

Ballard’ın kurgusal imparatorluğa veya kendi kültürüne karşı olan bu mesafesinin bir sonucu da daha sonraki yıllarda romanları ve kısa öyküleri

için seçtiği konumlarda kendisini göstermektedir. Ballard'ın özellikle 1970'lerde yazdığı romanları *Crash*, *Concrete Island* ve *High-Rise* gibi romanlar Londra'da geçmesine rağmen Londra'nın tarihî ve kültürel dokusuna dair hiçbir unsur barındırmamaktadır. Nitekim Ballard için Şangay'da İkinci Dünya Savaşı ile birlikte parçalanmaya başlayan İngiliz kimliği, İngiltere'ye geldikten sonra tamamen yok olmuştur. Londra ve ona ait kültürel miras, Ballard için zamanı geçmiş ve anlamsız unsurlar haline gelmiştir. Bunda elbette İngiltere'ye ilk olarak ayak bastığındaki tecrübelerinin önemli bir payı bulunur. Ballard, İngiltere hakkındaki ilk izlenimini şu şekilde aktarır:

Etrafımdaki İngilizlere baktığımda savaşı kazandıklarını söylemek çok güçtü. Sanki yenilgiye uğramış gibi davransıyorlardı. The Kindness of Women'da savaşı kazanmış gibi konuştuklarını ancak savaşı kaybetmiş gibi davrandıklarını yazmıştım. Savaş, [İngilizleri] açıkça yıpratmıştı ve gelecekte beklenenleri yoktu. Her şey- yemek, kıyafet, benzin- karne ile dağıtılıyordu veya hiç ulaşılamıyordu. (Ballard, 2008a: 123)

Ballard'ın İngiltere cephesinde bir çeşit Pirus zaferi olarak değerlendirdiği İkinci Dünya Savaşı, böylelikle Ballard'ın İngiliz kimliğine ikinci darbeyi indirmiştir. Ballard'ın yukarıda bahsedilen romanlarda kent tarihî ve kültürel yönlerden arındırılmış bölgelerine odaklanmasının bir nedeni toplumun giderek bu bölgelerde gündelik yaşamını daha çok geçirmeye başlaması diğer nedeni de İngiliz kimliği ile ilgili yaşadığı hayal kırıklığıdır. David Ian Paddy (2015: 300), geleneksel İngiliz düşüncesinde kent ve kırsal ikili karşıtlığının önemli bir yer tuttuğu düşüncesinden yola çıkarak, Ballard'ın banliyö yaşamına bu denli odaklanmasını bu ikili karşıtlığı belirsizleştirmesine ve bu sayede 'İngiliz imgelemine' meydan okumasına bağlar. 2003 yılında kendisine teklif edilen Britanya İmparatorluk Nişanı'nı (CBE) geri çevirmesi de bu anlamda bir sürpriz sayılmaz. Kraliyet ve kraliyetin temsil ettiği değerler yazarın gözünde İkinci Dünya Savaşı sonrasında itibarsızlaşmıştır. Ballard, dedektif romanı olarak sınıflandırılabilir *Cocaine Nights* (1996) romanında benzer bir yaklaşım geliştirir ve kurgunun merkezine bir kundaklama vakası yerleştirir. Yakılan yerin ise kraliçenin doğum günü şerefine verilen partinin düzenlendiği ev olması Ballard'ın İngiliz kültürüne olan düşmanca tavrı ile ilişkilendirilebilir. Kısacası, kimliksiz ve tarihsellikten yoksun mekânlar Ballard'ın kurmacasının ana çerçevesini oluşturur.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında kentlerin bilhassa banliyö (*suburb*) bölgelerinde sayıları artan kapılı topluluklar, Ballard'ın özellikle *Empire of*

the Sun'da sunduğu İkinci Dünya Savaşı temsilini derinden etkilemiştir. Hem gerçeklikte hem de *Empire of the Sun*'daki temsilinde Ballard'ın (Jim'in) ve diğer Batılı toplulukların savaş boyunca tutulduğu kamplardan biri olan Lunghua Esir Toplama Kampı, Batı toplumlarının savaş sonrasındaki yaşayış biçimlerine bir örnek teşkil eder. İngilizler ve İngilizlerin müttefiki olan diğer devletlerin vatandaşları, Şangay'dan uzaklaştırılarak kentin yakınlarında bulunan Lunghua ve benzeri toplama kamplarına yerleştirilmişlerdir. Sadece Çin'de kurulan toplama kamplarındaki tutsak sayısının dokuz binden fazla olduğu kayıtlara geçmiştir (Archer, 2005: 32). Ancak özellikle sivillerin olduğu kamplardaki yaşam koşulları Nazilerin genetik ve politik olarak 'arzu edilmeyen insanlara' dayattığı koşullardan farklıydı. Nazilerin toplama kampları içeri girenlerin bir vatandaş olarak tüm haklarını ve kimliklerini silmeye odaklanırken, Ballard'ın ve ailesinin kaldığı Lunghua Kampı esirlerin sosyal yaşamlarına devam ettikleri ve hatta dış dünyadan korundukları bir yer haline gelmiştir. Kampta kalan tanıkların anlattığına göre esirler kendi aralarında hiyerarşik bir sistemin de bulunduğu bir iş bölümü ve toplumsal düzen yaratmış ve bu sistem de esirlerin kendi kendilerini yönetmelerini kolaylaştırmıştır. Archer'ın da aktardığı üzere "Lunghua'da Britanyalı topluluk [işlerle ilgilenip her şeyin yolunda gitmesini sağlayan] Britanyalı Sakinler Derneği'ni kurmuşlardı" (Archer, 2005: 85). Ballard'ın Lunghua temsillerinde ise esirlerin durumu, kamp dışındaki yerli Çinliler ile karşılaştırıldığında o kadar iyi olarak tasvir edilmektedir ki kamptaki Japon askerleri adeta savaş sonrasında ortaya çıkan özel güvenli kapılı toplulukların güvenlik görevlileri ile benzer bir işlevi görürler. *Empire of the Sun*'da Lunghua yılları anlatılırken Pasifik'te Japonların henüz dezavantajlı olmadığı yıllar anlatıcı tarafından çıkarılmıştır. Lunghua'ya dair anlatının savaşın sonuna doğru başlamasının nedeni giderek artan Amerikan saldırıları sonucunda bölgeye erzak akışının sekteye uğraması neticesinde Lunghua'nın bir esir kampından çok güvenli bir liman olarak algılandığını vurgulamaktır. *Empire of the Sun*'da Japon saldırısı öncesinde tüm savaşları (1937 Çin-Japon Savaşı veya Pearl Harbor baskınına kadar İkinci Dünya Savaşı) bir dokunulmazlık perdesinin ardından izleyen Batılılar, Lunghua Kampı'nda aynı rollerini sürdürmeye devam etmektedirler. Savaşın beraberinde getirdiği olumsuz koşullar Batılıların beslenmesinde ciddi sorunlara neden olsa bile "Japon gardiyanlar, Britanyalı ve Amerikalı esirleri kadar kötü besleniyorlardı" (Ballard, 2006: 165). Kampın dışında kimsenin egemen olmadığı ve her türlü tehlikenin kol gezdiği bir anda öyle bir an gelir ki esirler kampın gardiyanlarıyla aynı rolü üstlenirler: "Nöbetçi kulübesinin dışında

Belçikalı ve Britanyalı esirler çitleri güçlendiriyorlardı. Esirlerden ikisi dikenli telleri makaradan çıkarırken diğerleri telleri çit direklerine çiviliyordu. Üniformaları esirlerin haki kıyafetlerinden ayırt edilemeyen birkaç Japon askeri de esirlerle omuz omuza çalışıyorlardı” (Ballard, 2006: 176). İkinci Dünya Savaşı sona erdikten sonra kampın son durumunu merak eden Jim, barış zamanında kampın boşaltılmamış olduğuna ve güvenlik önlemleriyle güçlendirilmiş bir yerleşim birimi haline geldiğine şahit olur (Ballard, 2006: 348). *The Kindness of Women*'da da savaş sonrasında Britanyalıların hala Lunghua'da yaşamaya devam ettikleri görülür (Ballard, 2006: 66). Gerçeklikte Lunghua Kampı savaş sonrasında bir okul olarak kullanılmasına rağmen Ballard'ın yarı-otobiyografik iki eserinde de kampı ısrarla güvenli bir yerleşim birimi veya kapılı topluluk olarak tasvir etmesi savaş sonrası gözlemlerinin geriye dönük olarak yansıtılmasıdır. Günümüzde de sayıları artan ve kentin kamusal alanından kaçışın bir simgesi haline gelen kapılı toplulukların mantığı kent ile ilişkilendirilmiş bir tehlike algısına dayanır. Toplumun ekonomik olarak daha üst seviyelerinde bulunan kişilerin bir araya gelerek kentten adeta bağımsız, kendi içinde sıkı kurallarla denetlenen mekânlarda adeta feodal bir yapı gibi hareket etmesi merkezi otoritenin kentlerde artık güvenliği sağlayamayacağı düşüncesi ile doğmuştur. *High-Rise*, *Cocaine-Nights*, *Super-Cannes*, *Running Wild* gibi eserlerde temsil edilen kapılı topluluklar orta ve üst sınıfın kentin farklılıklarından ve muhtemel tehlikelerinden kaçtığı ancak içeride kendi psikopatolojilerini keşfettiği romanlar olarak okurun karşısına çıkar. Bu romanlar içinde özellikle *High-Rise*, brütalist mimari ile inşa edilmiş bir gökdelen ile bu yeni mimarinin “savaş için tasarlanmış” (Ballard, 2014b, s. 5) olduğunu vurgular. Sivil mimari ve askeri mimarinin bu şekilde iç içe geçmesi barış döneminin varlığını okura sorguladır. Öte yandan ise ‘beyaz yakalı’ sınıfın aniden bir kaosun içine sürüklendiği bu roman, İkinci Dünya Savaşı'nın aniden son verdiği imparatorluk düzeni ile paralel olarak okunabilir. Nitekim işlevselliğin insan unsurunun önüne geçtiği bu binada toplumsal düzenin devamlılığının teknoloji ile garanti altına alındığının farz edilmesi, Şangay'daki Britanyalıların kendilerini siyasi anlamda garanti altında hissetmeleriyle benzerlik gösterir.

Bu sorgulamanın en belirgin şekilde yapıldığı eserlerden biri *Empire of the Sun*'dir. Jim'in parlamasına şahit olduğu atom bombası barışı ve tüm medeniyetin geleceğini sorgulamasına neden olur ve apokaliptik düşüncelerden kendini alamaz. Atom bombası atıldığında “Jim, Japon askerine gülümseyerek bu ışığın kendi ölümünün bir habercisi, ölmekte olan

dünyanın ruhuna katılan küçük ruhunun bir görüntüsü olduğunu söylemek istedi” (Ballard, 2006: 267). Jim için içinde bulunduğu durumu daha da güçleştiren şey ise daha İkinci Dünya Savaşı tam olarak bitmeden milliyetçi ve komünist Çiniler arasındaki iç savaşın kaldığı yerden devam etmesi olmuştur. Lunghua ve Şangay arasındaki hâkimi belirsiz bölgede sıkışıp kalan Jim, ailesiyle buluşana kadar, bu bölgede birçok tehlike ile karşılaşır. Bu sırada ise aklından eğer ailesi ile karşılaşırsa “III. Dünya Savaşı’nın başladığını ve Soochow’daki kamplarına geri dönmeleri gerektiğini” (Ballard, 2006: 338) söylemeyi geçirir.

Sonuç

Yukarıda da görüldüğü üzere J. G. Ballard’ın kurmacasında İkinci Dünya Savaşı ve sonrasındaki barış dönemi sürekli ve dinamik bir etkileşim içindedir. Savaştan sonra yazılan romanlarda İkinci Dünya Savaşı’nın izlerine rastlanılırken, İkinci Dünya Savaşı’nın hatırlandığı yarı-otobiyografik eserlerde de savaş sonrası romanlarında dile getirilen meseleler yer almıştır. Bu bağlamda Ballard’ın eserleri gerçekliğin ve kurmacanın, savaş döneminin ve sonrasının sürekli olarak bir arada bulunduğu ve birbirlerinin yerine geçtiği bir özellik barındırmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı’nın beraberinde getirdiği yıkım ve özellikle de bu yıkımın aniden gelmesi, Ballard’ın barış zamanını anlatan kurgularında da toplumsal düzenin kırılğan olarak resmedilmesine neden olmuştur. Bu eserlerde toplumsal düzenin sürdürülebilirliği İkinci Dünya Savaşı’nda olduğu gibi yabancı bir güç tarafından sınınamaz; toplumsal düzenin çöküşü o toplum yapısını oluşturan ve destekleyen insanlar tarafından gerçekleştirilir veya iklim değişimi romanlarında görüldüğü üzere söz konusu düzen doğrudan doğa tarafından ortadan kaldırılır. İkinci Dünya Savaşı, yazarın sadece toplumsal düzenin sürdürülebilirliğini sorgulamasına yol açmamış, buna paralel olarak düzenin koruyucusu durumundaki Britanya İmparatorluğu’nun gücü hakkında şüphelerini de güçlendirmiştir. Bu koşullar altında ise, Ballard’ın eserlerinde, imparatorluk veya devlet, tebaasının/vatandaşlarının üzerindeki koruyucu güç olma özelliğini yitirmiş; toplum yavaş yavaş ayrıcalıklı ve kendi kendini yöneten homojen gruplara bölünmüştür. İkinci Dünya Savaşı’nın kampları böylelikle geçmişe ait bir anomali olmakla kalmamış, koruyucu bir otoritenin yoksunluğundaki barış döneminin doğal yapıları haline gelmiştir.

KAYNAKÇA

- ARCHER, B. (2005). *The internment of the western civilians under the Japanese*. London: Routledge.
- ATASOY, E. (2020). Spekülatif kurguda salgın teması. *DTCF Dergisi*, 60(2), 672-685. <http://dx.doi.org/10.33171/dtcfjournal.2020.60.2.9>
- BALLARD, J. G. (1973). *Concrete island*. New York: Picador.
- BALLARD, J. G. (1996). *Cocaine nights*. London: Flamingo.
- BALLARD, J. G. (2006). *Empire of the sun*. London: Harper Perennial.
- BALLARD, J. G. (2008a). *Miracles of life: Shanghai to Shepperton*. London: Fourth Estate.
- BALLARD, J. G. (2008b). *The kindness of women*. London: Harper Perennial.
- BALLARD, J. G. (2014a). *The drowned world*. London: Fourth Estate.
- BALLARD, J. G. (2014b). *High-rise*. London: Fourth Estate.
- CLARKE, J. (2013). Reading climate change in J. G. Ballard. *Critical Survey*, 25 (2), 7-21. <https://www.jstor.org/stable/42751031>
- DELVILLE, M. (1998). *J. G. Ballard*. Plymouth: Northcote House.
- FRAZER, C. F. (1939). The status of the international settlement at Shanghai. *Journal of Comparative Legislation and International Law*. 21(1), 38-53. <https://www.jstor.org/stable/754551>
- HUGGAN, G.& Tiffin H. (2010). *Postcolonial ecocriticism: Literature, animals, environment*. Oxon: Routledge.
- LEFEBVRE, H. (1991). *The production of space*. Çev: Donald-Nicholson-Smith. Oxford: Blackwell.
- LUCKHURST, R.& Ballard, J. G. (1994). Petition, repetition, and 'autobiography': J. G. Ballard's "Empire of the Sun" and "The Kindness of Women". *Contemporary Literature*, 35(4), 688-708. <https://www.jstor.org/stable/1208704>
- ORAMUS, G. (2015). *Grave new world: The decline of the west in the fiction of JG Ballard*. Toronto: The Terminal Press.
- PADDY, D. I. (2015). *The empires of J. G. Ballard: An imagined geography*. Canterbury: Glyphi.
- SAID, E. (1994). *Culture and imperialism*. New York: Vintage.
- ŞENSOY, A. (2020). Solastalgia in J. G. Ballard's *The Drowned World*: Living in a watery earth no longer home. *Journal of Narrative and Language Studies*, 8(15), 214-22. <https://www.nalans.com/nalans/article/view/276/167>
- TAN, C. (2020). Social ecological perspectives on J. G. Ballard's *The Drought*. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 21(46), 1-19. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sobbiad/issue/50891/681902>
- WALDER, D. (2011). *Postcolonial nostalgias: Writing, representation, and memory*. New York: Routledge.